

เอกลักษณ์งานสลักคุณ สกุลช่างลาว : สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานไม่น้อยกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ งานช่างสลักคุณของลาว หรือเรียกตามภาษาพื้นถิ่นว่า "ช่างเงิน หรือช่างคำ" ในความหมายของคำว่า "คำ" แปลว่าทองคำ ส่วนงานบุญ ในภาษาลาวจะเรียกว่า "โอบ" มีความหมายว่า "หุ้ม" งานสลักคุณโลหะของชาวลาวในอดีตที่ยังคงมีปรากฏสืบมานั้น มักสร้างขึ้นเพื่อใช้กับชิ้นปกร่องเป็นส่วนใหญ่ ทั้งเป็นข้าวของเครื่องประกอบพระอิสริยยศ เครื่องราชูปโภค และสิ่งของที่เรียกว่าเครื่องยศของเจ้ามหาชีวิตหรือพระมหากษัตริย์ลาว นิยมสร้างขึ้นด้วยโลหะมีค่า เช่น คำหรือทองคำ ประดับรัตนชาติหรือหินที่มีค่า หรือสร้างด้วยโลหะเงิน ที่มีการสลักคุณลวดลายด้วยทักษะฝีมือเชิงช่างของช่างล้านช้าง หลวงพระบาง ลวดลายที่พบจะถือเป็นเอกลักษณ์ที่ใช้กันเฉพาะในพระราชวงศ์เท่านั้น ปัจจุบันตัวอย่างชิ้นงานสลักคุณฝีมือช่างเงิน-ช่างคำ สกุลช่างล้านช้างหลวงพระบาง มีหลงเหลืออยู่น้อยมากทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากการสงครามต่างๆ ในครั้งอดีตนั่นเอง

ช่างสลักคุณในลาว มีสกุลช่างที่สำคัญๆ เช่น สกุลช่างเวียงจันทน์ และสกุลช่างหลวงพระบาง นิยมทำชิ้นงานรูปแบบขั้นที่ใช้เป็นภาชนะใส่ น้ำสลักคุณเป็นลวดลายสิบสองนักษัตร ถือเป็นลายที่เป็นที่นิยมตามคตินิยมทางพุทธศาสนา หรือรูปแบบขั้น หรือขั้นเชิง หรือพานเชิง ใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่ข้าวตอก ดอกไม้ รูปเทียนสำหรับไปวัด ถือเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องสักการะตามจารีตของอาณาจักรล้านช้าง หลวงพระบาง หรือรูปแบบดลัที่ประดับลูกเขียนในสำหรับหมาก กระบุงหมากที่ใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่หมาก พลู และเครื่องประกอบในการรับประทานหมาก ในวัฒนธรรมการรับประทานหมากของชาวลาวซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไปในนครหลวงพระบาง สกุลช่างเมืองเชียงขวาง นิยมทำชิ้นงานรูปแบบดลัรูปทรงต่างๆ มีคำเรียกในหมู่ชาวลาวทั่วไปว่า “แอบยา” หรือ “แอบหมาก” คำว่า “แอบยา” หมายความว่าภาชนะที่ใช้ใส่ยาเส้น ซึ่งสามารถนำมาบดเป็นบุหรี่สูบได้ หรืออาจเป็นยาเส้นที่ใช้รับประทานกับหมาก ส่วนคำว่า “แอบหมาก” นั้นหมายความว่าภาชนะที่ใส่หมาก หรือใบพลู หรือเครื่องต่างๆ ที่รับประทานกับหมาก ชาวลาวในแถบเมืองเชียงขวางจึงนิยมใช้ดลัรูปทรงต่างๆ นี้ใส่เครื่องต่างๆ ที่ใช้รับประทานกับหมากใส่รวมอยู่ในภาชนะชิ้นเดียวเพื่อสะดวกในการพกพาและการเดินทาง เป็นต้น

ปัจจุบัน งานสลักคุณของลาว ได้แพร่ขยายอิทธิพลมายังในดินแดนอีสาน ประเทศไทยเช่นกัน เช่น สกุลช่างเครื่องเงินแฉง หรือเมืองหนองคาย หรือเมืองนครพนม และมุกดาหาร ช่างเงิน หรือช่างสลักคุณโลหะ ส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยที่สืบเชื้อสายอพยพมาจากลาวล้านช้างในอดีตนั่นเอง

ชื่อชิ้นงาน	ขัน
ฝีมือช่าง	ช่างสลักดุน สกุลช่างเวียงจันทน์
แหล่งที่มา	นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
อายุ	ประมาณพุทธศักราช 2480 – 2520
วัสดุ	โลหะเงิน
เทคนิค – ลาย	ขันสกุลช่างสลักดุนเมืองเวียงจันทน์ มีเอกลักษณ์ด้วยจะขึ้นรูปให้มีลักษณะเป็นทรงสูง สลักดุนเป็นลวดลาย สิบสองนักษัตร ถือเป็นลายที่เป็นที่นิยมตามคตินิยมทางพุทธศาสนาที่แฝงอยู่อย่างแนบแน่นกับวิถีชีวิตประจำวันของผู้คนในประเทศลาว
ประโยชน์	ใช้เป็นภาชนะใส่น้ำ

ชื่อชิ้นงาน   ชั้นหมากสำหรับ หรือ กระบุงหมาก
ฝีมือช่าง   ช่างสลักคูน สกุลช่างเมืองหลวงพระบาง
แหล่งที่มา   แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
อายุ   ประมาณพุทธศักราช 2400 – 2480
วัสดุ   โลหะเงิน
เทคนิค - ลาย   สลักคูนลวดลายเพื่อตกแต่งตัวภาชนะให้เป็นลายกันหอย และลายช่องกระจก ซึ่งในแต่ละช่องกระจกนั้น จะบรรจุลายสัตว์หิมพาน เช่น ราชสีห์ คชสีห์ เป็นต้น ลายสิบสองนักษัตร ที่บริเวณส่วนล่างสุดที่ตัวภาชนะ จะสลักคูนเป็นลายสร้อยสา (คนไทยภาคกลางจะเรียกว่า ลายกรวยเชิง) ที่ถือเป็นลวดลายเอกลักษณ์ที่สำคัญที่สุดของช่างสลักคูนเมืองหลวงพระบาง

ประโยชน์   ภาชนะทรงนี้ จะต้องมีลึ้นหรือถาดกลมแบนรองด้านในคล้ายฝาเป็นส่วนประกอบ นิยมเรียกว่า กระบุงหมาก หรือชั้นหมากสำหรับ ใช้เป็นภาชนะที่ใช้รองรับลูกเขียน หรือตลับเขียนหมากขนาดต่างๆ รวมทั้งซองพลู และเต้าปูน

ชื่อชิ้นงาน ชุดขันหมาก หรือ สำรับหมาก
ฝีมือช่าง ช่างสลักคุณ สกุลช่างเมืองหลวงพระบาง
แหล่งที่มา แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
อายุ ประมาณพุทธศักราช 2400 – 2480
วัสดุ โลหะเงิน
เทคนิค - ลาย ชุดลูกเขียน 5 ชั้น จะสลักคุณลายด้วยลายจุดเกสรบัว ส่วนตัวขันหมากสำหรับ หรือ กระบุงหมาก ที่รองรับลูกเขียน ตกแต่งด้วยลายช่องกระจก ภายในบรรจุลายราชสีห์ หรือที่ชาวลาวเรียกว่า ลายสีโขนาบด้วยลายก้นหอยหรือลายขดปลิง และลายใบสน

ประโยชน์ ขันหมากสำหรับ หรือที่ชาวลาวทั่วไปนิยมเรียกว่า กระบุงหมาก ใช้เป็นภาชนะสำหรับใส่หมาก พลู และเครื่องประกอบในการรับประทานหมาก เป็นที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั่วไปในนครหลวงพระบาง ประกอบด้วยลูกเขียน 5 ชั้น คือ ชุดคล้ายสามใบเตย ที่เรียงลำดับจากขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดย่อม และมีจอกหมากทรงกลม รวมทั้งซองพลูประกอบอยู่ด้วย

ชื่อชิ้นงาน   **ตลับ**
ฝ่มือช่าง   ช่างสลักดุน สกุลช่างเมืองเชียงขวาง
แหล่งที่มา   แขวงเชียงขวาง หรือสกุลช่างซำเหนือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
อายุ   ประมาณพุทธศักราช 2400 – 2480
วัสดุ   โลหะเงิน
เทคนิค - ลาย   ลวดลายที่พบส่วนใหญ่จะเป็นลายนาคเกี่ยวหรือนาคหวน ลายเมฆไหล ลายพันธุ์พฤกษา
ลายช่องกระจก หรือบางครั้งก็เป็นลายขอมุมไม้สิบสอง ลายรูปสัตว์หิมพาน เช่น ราชสีห์ และลายสิบสอง
นักษัตร

ประโยชน์   ศิลป์รูปทรงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทรงกลม หรือทรงครึ่งวงกลมแบน ที่บางครั้งเรียกว่า ทรง
จันทร์เสี้ยว มีคำเรียกในหมู่ชาวลาวทั่วไปว่า “แอบยา” หรือ “แอบหมาก” คำว่า “แอบยา” หมายความว่าถึง
สถานะที่ใช้ใส่ยาเส้น ซึ่งสามารถนำมาบดเป็นบุหรี่สูบได้ หรืออาจจะเป็นยาเส้นที่ใช้รับประทานกับหมาก
ส่วนคำว่า “แอบหมาก” นั้นหมายความว่าถึงสถานะที่ใส่หมาก หรือใบพลู หรือเครื่องต่างๆ ที่รับประทานกับ
หมาก ชาวลาวในแถบเมืองเชียงขวางจึงนิยมใช้ศิลป์รูปทรงต่างๆ นี้ใส่ เครื่องต่างๆ ที่รับประทานกับ
หมากใส่รวมอยู่ในภาชนะชิ้นเดียวเพื่อสะดวกในการพกพาและการเดินทาง หรืออาจใช้ใส่ของกระจุกกระจิก
ใช้สอยในชีวิตประจำวัน